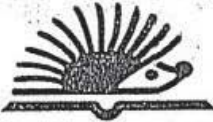

AHMET YAŞAR OCAK

Türkiye'de tarihin
saptırılması sürecinde
**Türk Sûfiliğine
Bakışlar**

Ahmed-i Yesevî • Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî
Yunus Emre • Hacı Bektaş-ı Velî
Ahîlik • Alevîlik-Bektaşîlik
(Yaklaşım, yöntem ve yorum denemeleri)

i l e t i ŝ i m

AHMET YAŞAR OCAK İlk ve orta tahsilini Yozgat'ta yaptı. 1963-1967 yılları arasında-ki ilâhiyat tahsilini takiben, aynı yıl İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'ne girdi. 1971 yılında burayı bitirdikten sonra, 1972'de Hacettepe Üniversitesi Tarih Bölümü'ne asistan oldu. Aynı bölümde master eğitimini tamamlayıp doktora eğitimi için Fransa'ya gitti. 1974-1978 yılları arasında Strasbourg Üniversitesi'nde doktora yaptı. Aynı yıl Hacettepe Üniversitesi Tarih Bölümü'ndeki eski görevine döndü. Halen aynı bölümde öğretim üyeliği yapmaktadır. Türk sosyal ve kültürel tarihinin özellikle dinî problemlerine yönelik yurt içinde ve dışında yapılmış yayınları vardır.

İletişim Yayınları 365 • Araştırma-İnceleme Dizisi 56

ISBN 975-470-555-0

© 1996 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 1996, İstanbul

KAPAK Ümit Kıvanç

DİZGİ Remzi Abbas

UYGULAMA Suat Aysu

DÜZELTİ Sait Kızıllırmak

KAPAK BASKISI Sena Ofset

İÇ BASKI ve CİLT Şefik Matbaası

İletişim Yayınları

Klodfarer Cad. İletişim Han No. 7 Cağaloğlu 34400 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Fax: 212.516 12 58

ANADOLU SÜFİLİĞİNDE AHMED-İ YESEVÎ VE YESEVİLİK'İN YERİNE DAİR*

Batı Türkleri'nin hâfızalarında Ahmed-i Yesevî'nin, Türk sûfilerinin bu büyük atasının, Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî, Hacı Bektaş-ı Velî, yahut Yûnus Emre kadar geniş bir şöhratinin bulunduğunu, hele sûfî çevrelerde dahi bu zikredilenler kadar, arzettiği önem nisbetinde saygınlığa sahip olduğunu söyleyebilmek zordur. Ama bu onun Anadolu sûfiliğindeki yerinin önemsiz olduğu anlamına gelmez, gelmemelidir. Türkiye'de adı sayılan bu üç büyük sûfinin hemen her yıl muhtelif çevrelerce gerçekleştirilen ihtifallerine veya adlarına düzenlenen çeşitli seviyedeki bilimsel toplantılara uzun bir süredir devam edilmekle beraber, Ahmed-i Yesevî'nin bu halkaya eklenmesi, bilindiği gibi 1991 yılında söz konusu oldu. Türkiye'de ilk defa Kültür Bakanlığı mârifiyetiyle 1991 yılında milletlerarası bir Ahmed-i Yesevî Sempozyumu yapıldı.¹

(*) Hoca Ahmed Yesevî Sempozyumu'na sunulan bildiri; Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu, 7-8 Ekim 1993, Ankara. *Türk Dili*, sayı: 504, Aralık 1993, ss. 581-587 içinde yayımlanmıştır.

1 Bk. Kültür Bakanlığı, Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Başkanlığı, *Milletlerarası Ahmed Yesevî Sempozyumu Bildirileri*, (26-27 Eylül 1991), Ankara 1992.

Ahmed-i Yesevî'nin bu şekilde gündeme gelmesi, hiç şüphe yok ki, Sovyetler Birliği'nin görünürde dağılması sonucu kısmi bağımsızlıklarına kavuşan Türk Cumhuriyetleri'nin Türkiye ile başlattıkları siyasi ve ekonomik ilişkilerin tabii bir devamı olan kültürel ilişkiler sonucunda oldu. Bunun neticesi olarak da 1992 senesinde, içinde bulunduğumuz 1993 yılının Ahmed-i Yesevî Yılı ilân edilmesi planlandı.

Ahmed-i Yesevî'yi yalnızca dar bir biyografik çerçevede ele alıp, kendi zamanından kalma olmadığını, içine çok sonraki sûfilerin hikmet'lerinin karıştığını çok iyi bildiğimiz² bugünkü *Divan-ı Hikmet*'ten alınma beyitler üzerine üretilen spekülasyonların içine hapsettiğimiz zaman, onun gerçek tarihi şahsiyetini ve Türk Müslümanlığının teşekkül ve yayılmasındaki misyonunu asla anlayamayız. Bunu anlayabilmek için, Ahmed-i Yesevî'yi kendi yaşadığı tarihi ve sosyal çevrenin şartlarının dikkatli ve gerçekçi tahlili çerçevesinde Türk Müslümanlığının, bu meyanda da Türk sûfilığının başlangıç ve gelişim problemi ile birlikte mütâlâa etmeliyiz. Ayrıca onun kurduğu Yesevîlik tarikatının yayılış ve gelişme sürecini de beraberce ele almalıyız. Bu çerçevede ele alındığı zaman ancak, Ahmed-i Yesevî'nin, Orta Asya ile Güney Asya'daki ve nihayet Batı Türkleri ve özellikle Anadolu Türkleri arasındaki sûfi cereyanlarda nasıl bir rol oynadığını ve ne gibi gelişmelere sebebiyet verdiğini daha iyi takip edebilir ve anlayabiliriz. Başka bir ifadeyle Ahmed-i Yesevî, İslâm ve Türk tarihi boyunca yaşamış binlerce sûfi-den herhangi biri değildir. O yalnız Türk sûfilığının değil, bir bakıma Türk halk Müslümanlığının da adı bilinen ilk mübeşşiridir. İşte biz burada, Ahmed-i Yesevî'nin erken dö-

2 Bu konudaki mütâlâalar için bk. Fuad Köprülü, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Ankara 1966, 2. bs., ss. 101-107; aynı yazar, "Ahmed Yesevi", *IA*,; Kemal Eraslan, *Ahmed-i Yesevi, Divan-ı Hikmet (Seçmeler)*, Ankara 1991, 2. bs., ss. 32-34.

nem Anadolu sûfiligindeki yerini kısaca vurgulamaya çalışacağız.

Anadolu'da Ahmed-i Yesevî ile ilgili yazılı ve sözlü gelenekleri canlı bir biçimde günümüze taşıyanlar, en geniş çapta Alevî-Bektaşî çevreleri, ondan sonra da, Orta Asya'daki Nakşibendilik kadar olmamakla beraber, kısmen de Nakşibendî tarikatıdır. Bu çevrelerin dışındaki sûfî gelenekleri, Ahmed-i Yesevî'ye herhangi bir şekilde yer vermezler. Ama bu, onların Ahmed-i Yesevî'yi hiç bilmedikleri anlamına gelmez; yalnızca resmî silsileleri içinde onun yeri yoktur demek olur.

Ahmed-i Yesevî ile ilgili gelenekler hiç şüphesiz ki, Fuad Köprülü'nün *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar* isimli eserinde mükemmelen açıklandığı üzere, önce Ahmed-i Yesevî'nin halifeleri aracılığıyla Orta Asya'da yayılmaya başladı.³ Bu yayılma, 12. yüzyılın ilk yarısından 13. yüzyıl başlarına kadar, Mâverâünnehir'den Hârezm'e, yani bugünkü Kazakistan'dan Türkmenistan'a kadar uzanan nisbeten geniş bir bölgeyle sınırlı kaldı. Ama 13. yüzyılın başlarında, özellikle 1220'lerden itibaren Moğol istilâsı yüzünden durumları bozulan Yesevî tarikatı mensuplarının bir kısmı, yerinden oynayan büyük nüfus kitlelerinin içinde Hindistan istikametine güneye sarkarken, diğer bir kısmı da Hârezm ve Horasan üzerinden Azerbaycan yoluyla Anadolu'ya girdi. Bütün bu adı geçen topraklar, Ahmed-i Yesevî'yi, hikmetlerini, ve kerâmet hikâyelerini, yani menkabelerini böyle tanıdılar. Burada bir şeyi daha unutmamak lâzımdır ki, o da, Ahmed-i Yesevî geleneklerinin yalnızca Yesevî tarikatı mensuplarınca değil, ama Yesevîliği Kalenderîlik'le birleştirerek 13. yüzyıl başlarında Haydarîlik adında yeni bir tarikat kuran Türk

³ Bk. *İlk Mutasavvıflar*, s. 73-82.

şeyhi Kutbeddin Haydar'ın⁴ müridleri tarafından da belirtilen yerlere taşındığıdır.

İşte Yesevîlik ve dolayısıyla Ahmed-i Yesevî gelenekleri, Moğol istilâsının önünden kaçıp gelen Türk göç kafileleri içinde, Yesevî ve Haydarî dervişleri tarafından Anadolu topraklarına taşındı.⁵ Buraya kadar aktardığımız bilgiler, mevcut kaynaklara dayanarak merhum Fuad Köprülü tarafından ortaya konulan bilgilerdir. Fakat asıl mesele bu noktadan itibaren başlıyor. Fuad Köprülü her ne kadar adı geçen kitabında Yunus Emre'yi ve muakkiplerini Ahmed-i Yesevî geleneği içinde mütâlâa ediyorsa da,⁶ bu, Yesevîlik tarikatı çerçevesinde organik bir bağ değildir. Bu itibarla Anadolu için ana problemimiz, Yesevîliğin Anadolu sûfiliği içinde nerede ve ne ölçüde yer aldığı, ne gibi bir âkıbete uğramış olduğudur. Yesevîliğin 13. yüzyılda 1) kimler, hangi şeyhler tarafından temsil edildiğini, 2) bunların Anadolu'nun nelerinde faaliyet gösterdiklerini, 3) hangi tekkeleri ve zâviyeleri nerelerde kurduklarını, 4) Yesevîliği nasıl bir muhteva ile sunduklarını, 5) yazılı bir edebiyat meydana getirip getirmediğini bilebilmek, bu problemin cevap verilmesi gereken temel sorularıdır. Oysa şimdilik bu cevapları tam bir kesinlikle bilemiyoruz. Çünkü bu mühim soruları kesintisiz cevaplandırmaya yarayacak, bu devirden kalma hiçbir yazılı metin elimizde mevcut değildir. Bu durumun anlamı şudur: Yesevîlik gerçekten bu devirde geniş çapta göçebe Türkmen kabilelerine inhisar ediyordu. Okuma yazma nis-

4 Kutbeddin Haydar ve Haydarilik hakkında bk. Köprülüzâde Mehmed Fuad, "Anadolu'da İslâmiyet", DFEFM., 4 (Eylül 1338), ss. 300 vd.; A. Yaşar Ocak, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Marjinal Sâfilik: Kalenderiler*, Ankara 1992, ss. 40-43, 51-56.

5 Köprülü, *İlk Mutasavvıflar*, ss. 167-185.; aynı yazar, "Anadolu'da İslâmiyet", ss. 296 vd.

6 Bk. Köprülü, *İlk Mutasavvıflar*, ss. 216 vd.

betinin yok denecek kadar az olduğu bu muhitlerde bu geleneklerin yazıya geçirilme ihtimali çok zayıftı. Böylece, Fuad Köprülü'nün faraziyesinin doğruluğu da ortaya çıkmış oluyor. Ancak, 15. yüzyılın sonlarına doğru yazıldığını kuvvetle tahmin ettiğimiz meşhur *Velâyetnâme-i Hacı Bektaş-ı Velî*'den, *Menâkıb-ı Hâce Ahmed-i Yesevî* adında bir menkabe koleksiyonunun varlığı dolaylı olarak ortaya çıkıyor.⁷ Herhalde pek çok sorunun cevabını bize vermesi muhtemel olan bu metin ne yazık ki bugüne kadar ele geçmemiştir; ya kaybolmuş, ya da bilinmeyen bir yerde keşfedileceği günü beklemektedir. Bununla birlikte bu metnin yazılı olarak göçlerle birlikte Anadolu'ya intikal etmiş olması bizce çok zayıf bir ihtimal gibi görünüyor. Bu itibarla bu menâkıbnâmenin, Ahmed-i Yesevî'nin göçlerle taşınan şifâhi menkâbelerinin Anadolu'da kaleme alınmış şekli olduğunu varsayabiliriz.

Bugün Ahmed-i Yesevî ile ilgili olarak Anadolu'da meydana getirildiğini kesin olarak bildiğimiz en eski yazılı metinler, tanınmış iki Bektaşî menkabe koleksiyonunda yer alıyor: 1) Yukarıda sözü edilmiş olup, muhtemelen Uzun Firdevsî'nin yazdığı *Velâyetnâme-i Hacı Bektaş-ı Velî*, 2) Bundan biraz daha önce düzenlendiğini tahmin ettiğimiz, Derviş Burhan'ın kaleme aldığı *Velâyetnâme-i Hâcım Sultan*.

16. yüzyıldan kalma asıl önemli bir Yesevî metnine daha sahibiz ki bu, Fuad Köprülü'nün *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar* adlı eserinin temel kaynaklarından olup, II. Selim zamanında İstanbul'a gelen Mâverâünnehir'li Hazîni mahlaslı bir şâir Yesevî dervişinin kaleme aldığı *Cevâhiru'l-*

7 Bk. *Velâyetnâme*, *Menâkıb-ı Hünkâr Hacı Bektaş-ı Velî*, nşr. Abdülbâki Gölpinarlı, İstanbul 1958, s. 15: "... Önun bu çeşit kerâmetleri çokdur, isteyen menâkıbında okur". Buradan Ahmed-i Yesevî'nin mufasssal bir menâkıbnâmesi bulunduğunu, bu eserin *Velâyetnâme* yazılmadan, yani hiç olmazsa 15. yüzyıldan daha eski olduğunu anlıyoruz.

Ebrâr Min Emvâci'l-Bihar adındaki hacimli eserdir.⁸ III. Murad'a takdim edilen ve hâlen tek nüshası bilinen bu eser, Ahmed-i Yesevî'nin hayatını, menkabelerini, Yesevîliğin âdâb ve erkânını anlatan çok değerli bir kaynaktır. Bugün elde mevcut *Divan-ı Hikmet* nüshalarından bir asır daha eski olması bakımından da ayrı bir değeri vardır. Ancak bu eser baştan sona gözden geçirildiğinde, Nakşibendîliğin kuvvetli bir şekilde etkisini taşıdığı hemen farkedilecektir. Nitekim söz konusu eser, 16. yüzyılda artık Orta Asya'da Yesevîliğin Nakşibendîlik ile iyice özdeş hale geldiğinin kuvvetli bir kanıtı olarak da ayrı bir belge niteliğine sahiptir.⁹ Bu değerine rağmen, bu eserin Yesevîliğin Anadolu'daki mâcerasını aydınlatma konusunda bize ışık tutması söz konusu olamıyor. Bu hususta yukarda adı geçen iki Bektaşî velâyetnâmesi çok daha fazla işe yarar durumdadır.

Aslında, bugün elimizde bulunan adı geçen bu iki velâyetnâmenin içindeki metinler aynı şeyleri anlatmakta olup tek farkları, birincisindeki metnin ikincisine nazaran biraz daha tafsillatlı oluşundan ibarettir. Muhtemelen her ikisinin kaynağı da adını zikrettiğimiz *Menâkıb-ı Hâce Ahmed Yesevî*'dir. Bu metinlerde, Doksan dokuz bin Türkistan evliyâsının piri Hâce Ahmed-i Yesevî diye anılan Ahmed-i Yesevî'nin kim olduğu, Türkistan'daki kerâmetleri anlatılmakta, yukarda bahsi geçen Kutbeddin Haydar'ın, onun oğlu olduğu bildirilmekte ve Bedahşan denilen kâfir diyarındaki cenklerinden bahsedilmektedir. Daha sonra devreye Hacı Bektaş-ı Velî sokulur; kâfir eline esir düşen Kutbeddin Haydar'ı kurtarışı, Ahmed-i Yesevî'nin halifesi ola-

8 1550'lerden sonra yazılan bu eserin, şimdilik bilinen tek nüshası 1593 tarihinde istinsah edilmiş olup İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar nr. 3893'de bulunmaktadır. Bu değerli kaynağın yayınlanması çok yerinde olacaktır.

9 Bk. Hazini, *Cevâhîru'l-Ebrâr*, vv. 78a-b, 113a-114b ve daha başka yerlerde.

rak İslâm'ı yaymak üzere Rum diyarına, Anadolu'ya gönderilişi anlatılır.¹⁰

Bu menkabelerde dikkati çeken husus, Kutbeddin Haydar ve özellikle Ahmed-i Yesevî'den tam yüzyıl sonra yaşamış Hacı Bektaş-ı Velî'nin bu ikisi ile irtibatlandırılmasıdır.¹¹ Bu durum bize elimizdeki metinlerin Bektaşî geleneğine doğrudan doğruya Yesevîlik değil, Haydarîlik kanalıyla intikal ettiğini şüpheye yer bırakmayacak bir kesinlikle göstermektedir. Nitekim 13. yüzyılda Anadolu'da Haydarîlik hakkındaki bilgilerimiz, Yesevîliğe dair bilgilerimizden biraz daha belirgindir. Bazı Arap kronikleri ile Mevlevî kaynakları sayesinde en azından bazı Haydarî zâviyelerinin yerleriyle, bunların başındaki şeyhlerin kimler olduklarını biliyoruz. Arap kronikleri bize, Tokat'ta zâviyesi bulunan, zamanın ünlü Haydarî şeyhi Barak Baba,¹² tanınmış Mevlevî kaynağı *Menâkıbu'l-Ârifîn* ise, Konya'daki iki Haydarî zâviyesinin başında bulunan Hacı Mübârek-i Haydarî ile, halifesi hakkında bilgi vermektedir.¹³ Böylece Ahmed-i Yesevî geleneklerini canlı bir şekilde yaşatan Haydarîlerin 13. yüzyıl Anadolu'sundaki mevcudiyetleri ayrı ayrı, o döneme ait muhtelif kaynaklar tarafından belgelenmiş olmasına karşılık, Yesevîler'in Anadolu'daki mevcudiyetleri kesindir.¹⁴ O halde bunun sebebi nedir?

Bunun bizce bir tek sebebi bulunmalıdır, o da, Yesevîliğin 13. yüzyıl Anadolu'sunda, aradan fazla bir zaman geçme-

10 Bk. *Manâkıb-i Hünkâr Hacı Bektaş-ı Velî*, ss. 5-16; *Das Vilâyet-nâme des Hadschim Sultan*, nşr. Rudolf Tschudi, Berlin 1914, ss. 6-15.

11 Bk. *Manâkıb-i Hünkâr Hacı Bektaş-ı Velî*, ss. 9-13.

12 Barak Baba ve ilgili kaynaklar için bk. Hâmid Algar, "Barak Baba", *Elr.*; A. Yaşar Ocak, "Barak Baba", *TDVİA*.

13 Bk. Ahmed Eflâki, *Ariflerin Menkıbeleri*, çev. Tahsin Yazıcı, İstanbul 1964-1966, 2. bs., I, 207, 453-4; II, 187.

14 Köprülü, *İlk Mutasavvıflar*, s. 171.

den, şimdilik kesin bir tarzda bilemediğimiz birtakım sebepler yüzünden ortadan kalkmış olmasıdır.¹⁵ Ancak bu kalkışın veya kaldırılışın, tasavvuf tarihinde başka bazı örnekleri de bulunduğu üzere, kendine çok yakın, ama daha güçlü bazı tarikatlar tarafından eritilmiş olma şeklinde cereyan ettiği tahmin olunabilir. Bu tarikatlardan birincisinin, yukarda kısaca kendisine işaret ettiğimiz Haydarîlik, ikincisinin ise, 13. yüzyıl Anadolu'sunda Türkmenler arasında çok güçlü bir varlık ortaya koyan, Baba İlyas-ı Horasânî'nin temsil ettiği Vefâîlik'tir. Ahmed-i Yesevî'den altmış yıl kadar önce vefat eden (1105) Tâcû'l-Arifin Seyyid Ebu'l-Vefâ Bağdâdî tarafından kurulan bu tarikat,¹⁶ tıpkı Yesevîliğin arzettiği niteliklere benzer niteliklere sahipti. İşte bizce Yesevîlik, muhtemelen sayıca da kendinden daha güçlü bu iki tarikattan biri tarafından eritilmişti. Bu birinin ise Haydarîlik olması hemen hemen kat'iyet derecesindedir; çünkü Ahmed-i Yesevî menkabelerinin içine Kutbeddin Haydar'ın karıştırılması bunun kanıtıdır. Haydarîlik 16. yüzyılın sonlarında bile mevcudiyetini sürdürürken, Vefâîlik 14. yüzyılda kaybolmuştur. Bize göre onu da içine alıp eriten yine Haydarîlik olmalıdır. Yesevîliğin bu iki tarikat ile olan münasebetleri, Yesevîlik tarihi bakımından ayrıca üzerinde durulmaya değer ciddi bir meseledir.

Yesevîliğin 13. yüzyılda Anadolu'da mevcudiyeti kesindir demiştik. Ne var ki, bu devirde yaşamış olduğu muhakkak bulunan birtakım Yesevî şeyhlerinin varlığından, bir hayli geç bir devre, ancak 16. yüzyıla ait bazı kaynaklar aracılı-

15 Köprülü, *İlk Mutasavvıflar'da*, Yesevîler'i Ehl-i Sünnet kurallarına sıkı sıkıya bağlı kabul ettiği için, Anadolu'da tutunamamalarını, buradaki batını tasavvuf cereyanlarının güçlü olmasına bağlamaktadır. Halbuki 1A'daki "Ahmed Yesevî" maddesinde bu görüşünü tamamiyle değiştirdiğini belirtir (bk. s. 175).

16 Vefâîlik konusunda şimdilik bk. A. Gölpinarlı, *Yunus Emre ve Tasavvuf*, İstanbul 1961, ss. 47, 49, 88; A. Yaşar Ocak, *Babailer İsyası*, İstanbul 1980, ss. 95-

ğıyla haberimiz olmaktadır. Meselâ, 16. yüzyılın sonlarına doğru, Bozok sancağı tahririne memur olan ünlü tarihçi Gelibolulu Mustafa Âlî, tahrir esnasında uğradığı bugünkü Yozgat yakınında bulunan Osman Paşa Tekiyyesi Karyesi'nde, oradaki türbede yatan Emîr-i Çin Osman (arşiv belgelerinde Emirci Sultan) adlı, 13. yüzyılda yaşamış bir Yesevî şeyhinin menkabesini dinlemiş ve bunu *Künhü'l-Ahbar* adlı eserine koymuştur. Hayli uzun ve bir yandan da Veysel Karanî geleneğine bağlanan bu menkabe, Hacım Sultan ve Hacı Bektaş-ı Velî menâkıbnâmelerinden sonra elimizdeki üçüncü mühim Yesevî metnidir. Menkabenin 16. yüzyılda yazıya geçirilmiş olmasına rağmen, 13. yüzyılda teşekkül ettiğine muhakkak nazarıyla bakılabilir. Bu menkabe, sözü edilen Emîr-i Çin Osman'ı Anadolu'daki Ahmed-i Yesevî halifelerinden olarak takdim etmektedir,¹⁷ ki bu zatın türbesi hâlen çok önemli bir ziyâret yeridir.

17. yüzyıla gelindiği zaman bir başka kaynağımız, "sey-yâh-ı âlem" Evliyâ Çelebi'nin ünlü *Seyâhatnâme'si*, bizi yine 13. yüzyılda Anadolu'da yaşamış daha başka Yesevî şeyhlerinden de haberdar etmektedir. Kendini de Ahmed-i Yesevî'nin soyuna bağlayan Evliyâ Çelebi'ye bakılırsa,¹⁸ Ni-yazabad'da Avşar Baba,¹⁹ Merzifon'da Pir Dede (Piri Baba),²⁰ Bursa'da Geyikli Baba,²¹ Elmalı'da Abdal Musa,²² Zile yakınlarında Şeyh Nusret,²³ ve nihayet Tokat'da Gajgaj De-

17 Gelibolulu Mustafa Ali, *Künhü'l-Ahbar*, İstanbul 1270, V, 58-61. Emîr-i Çin Osman (yahut Emirci Sultan hakkında detaylı bir inceleme için bk. A. Yaşar Ocak, "Emirci Sultan ve Zâviyesi", *TED*, 9 (1978), ss. 129-208.

18 Evliyâ Çelebi, *Seyâhatnâme*, İstanbul 1314, III, 237.

19 A.g.e., II, 293.

20 A.g.e., II, 398.

21 A.g.e., II, 17.

22 A.g.e., II, 46.

23 A.g.e., III, 238.

de²⁴ de birer Yesevî şeyhidirler. Ayrıca o, tıpkı Âlî gibi, Emîr-i Çin Osman'ı da Yesevî halifesi olarak zikretmektedir.²⁵ Hattâ, Rumeli'de de Varna yakınlarındaki Akyazılı Sultan ile,²⁶ Filibe yolundaki Kıdemli Baba Sultan'ı da Yesevî şeyhlerinden olarak zikreder.²⁷ Burada unutulmaması, mutlaka göz önünde bulundurulması gereken nokta şudur: Bu sayılan zatların hemen hepsi de, Bektaşî tarikatı geleneği içine alınmış, bu gelenek tarafından takdis edilen şahsiyetlerdir. Bu ise, yukarda söze başlarken de işaret ettiğimiz gibi, Yesevî geleneklerine tam anlamıyla Bektaşîliğin vâris olduğunu kanıtlıyor. İşte Anadolu sûfilğinde Ahmed-i Yesevî ve Yesevîliğin yeri meselesinin şimdiki durumu, yeni bilgilere ulaşılmadığı sürece, kısaca bundan ibarettir denilebilir.

24 A.g.e., V, 60, 67.

25 A.g.e., III, 237.

26 A.g.e., III, 349.

27 A.g.e., III, 377-378.